

Vik Grunneierlag
574 Syvdefjordvegen
6140 Syvde

Nve- Norges Vassdrags- og energidirektorat
Marthe Cecilie Pramli: mcpr@nve.no
Randi Holme: rho@nve.no

MILJØDIREKTORATET
Postboks 5672 Torgarden
7485 TRONDHEIM

Dykkar ref.

201907463

Vår ref.

Vik grunneierlag

Dato: 29.03.2021

Kommentarer til Tussa Energi As sine kommentarer av brev 08.03.2021

I Norddalselva er det ikke sendt inn så mye dokumentasjon om fiskelivet fordi det ikke var noe fangst å rapportere om. Så klart hadde det sett bedre ut statistisk med innsendte skjema med null fangst og stengt elv. Tussa synes sikkert at det var unødvendig å begynne med fiskeundersøkelser og tiltak nå så lenge etter at reguleringa tok til og fisken er borte. Men man kan også lure på hvilke plikter konsesjonæren ikke har oppfylt da de skriver at de fikk gjort fiskeundersøkelser i 2018 og at dette var første gang det er blitt gjort.

Minstevassføring:

Minstevassføring i Norddalselva vil såklart føre til noe ekstra arbeid for Tussa både med å gjennomføre tiltaket og oppfølging. En ting som Tussa så klart ikke nevner i sine kommentarer eller har med i sine utreknings er at nedenfor der de eventuelt skal slippe minstevassføring, har de et kraftverk til. Hvilken kapasitet og utslag dette har på det økonomiske sier de ingenting om. Vil de egentlig tape noe kraftproduksjon overhodet?

Vi har vært i kontakt med Jørgen Skei i Sweco om minste-vassførings påstandene fra Tussa, og han skriv at Sweco ikke har uttalt seg om minstevassføring. Han skriv i sitt svar;«*I rapporten min fra 2019 kommenterer og referer jeg til NIVA rapporten (1983) om at fraføring av vann påvirker vassdraget fortynningskapasitet negativt. Om vi snur på setningen, vil økt vannføring påvirke vassdragets fortynningskapasitet positivt*»

Det medfører derfor ikke riktighet at påstandene om at Sweco har ment at minste-vassføring ikke har positivt virkning for fisken. På side 4 i Sweco sin tilstandsrapport står det: «I en vassdragsrapport for Samla Plan (1986) omtales anadrom fisk i Norddalselva: "Laks- og sjøaurefisket har i de senere år slått feil, og en antar fra lokalt hold at overføringen av vatn, med økt forurensing og begroing til følge, er hovedårsaken til det". «

Vi synes det er alvorlig at verken myndighetene og Tussa ikke har reagert på forholdene om at elva har vært forurensa i alle år når de har hatt flere offentlige rapporter (**NINA 1983 og Samla plan 1986**) som dokumenterer dette. Dette er dokumentasjon som Vik elveigarlag ikke har fått tilsendt, og som myndighetene og Tussa skulle treffe tiltak i forhold til skjønnet i 1976. Samme ser vi med rapport fra fylkesmannen 1993 «**Naturfaglige konsesjons vilkår knyttet til Vassdragsutbygging**» side 12, tabell 11 at Tussa har fått pålegg om å gjennomføre bygging av terskler, men at det ikke er utført.

Viser derfor til svar frå NVE dato: 03.07.2020 ref.: 200804935-11 Arkiv: 317 ;

«**NVE sin konklusjon**

Slik gjeldande konsesjon for Åmela kraftverk post 12 er uforma er det Miljødirektoratet eller Fylkesmannen som kan pålegge Tussa Energi å sette ut fisk og å bygge tersklar.

Viss miljødirektoratet/Fylkesmannen pålegg Tussa Energi å bygge tersklar vil NVE si rolle vere å vere høyringspart og å gi uttale før endeleg pålegg vert gitt.

Spørsmålet som du tek opp om kvifor desse pålegga ikkje er gitt må difor rettast til Miljødirektoratet, som riktig myndigheit.

Dersom det vert opna ei revisjonssak vil dette vere eit godt høve til å komme med innspel til kva tiltak de meiner bør gjennomførast i vassdraget.»

Bakgrunnen var at planen «**Norddalselva - Fiskeforbedrende tiltak**» som Tussa hadde fått Sweco til å lage i forhold elv i elv skulle ut på høring og at teamsmøte som ble avholdt var ein presentasjon av tiltaket Tussa hadde sett seg villig å utføre. Både vi og Elias Øvregård har likevel ved flere anledninger sendt inn innspill både til NVE og Miljødirektoratet på at dette ikke er bra nok tiltak for at laksen skulle komme fram å gyte. Vi ser at disse innspillene ikke ligg under saken om revisjonskravet? Viser derfor til brev frå Elias Øvregård datert 16.11.20 og 26.07.2020 i forhold til revisjonskravet til NVE , Miljødirektoratet og Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Tussa har fått Sweco til å lage en fiskeforbedrende plan nå 40 år etter reguleringa, med tiltak som var omtalt i åmelaskjønnet fra 1976. Den planen kommer nok kun fordi vi grunneiere langs vassdraget har begynt å pirke borti saken. Her kan man vel si at Tussa Energi AS har sluppet ganske billig unna i ganske mange år med evt. å vedlikeholde tidligere bygde tiltak og overvåking av elva. At vi tror fisken vil komme tilbake til der vi var før reguleringa er nå en voldsom påstand. Men med de rette tiltakene som vi absolutt føler elva fortjener, kan vi få tilbake fisk i elva som overlever og som får muligheten til å gyte.

Lakselus

Når det gjelder lakselus er det bygget på prøver i oppdrettsanlegg og i området i sjøen og problemet er når smolten går fra elvene om våren til havet. Rapporten som Tussa viser til fra 2010 – 2014 som er bygget på et skjønn har blitt forandra. Viser derfor til "[Rapport fra ekspertgruppe for vurdering av lusepåvirkning](#)". Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) har i brev av 19. desember 2016 bedt om at Havforskningsinstituttet (HI), Veterinærinstituttet (VI) og Norsk institutt for naturforskning (NINA) oppnevner og etablerer en styringsgruppe for vurdering av lusepåvirkning.

Styringsgruppen blir bedt om å opprette en ekspertgruppe for å evaluere lusepåvirkning fra oppdrett på villfisk.

Vi havner derfor i same sone som både Åheim og Oselva i Syvde. Viser derfor til rapporten side 20; «Produksjonsområde 5: Stadt til Hustadvika Konklusjon: *Moderat risiko for lakselus induisert villfiskdødelighet.*»

Vi har alle data i forhold til fisk som er fisket i Åheimselva, Oselva i Syvde og Nordalselva helt tilbake til 1970 tallet. Når vi sammenligner disse tre elvene står ikke den eventuelle lusepåvirkningen i forhold til hverandre i det hele tatt. Nordalselva/Vikelva fikk laksen borte allerede fra 1982 og utover. Lakselusa får smolten i sjøen, da lusa ikke lever i ferskvann. I 1983 og før dette året var ikke lakselus problem.

Vi viser derfor til det Sweco har vist til ; «*En biologisk undersøkelse fra 1983, gjennomført på oppdrag fra Tussa Kraft AS, konkluderer med at det er sannsynlig at reguleringen har svekket elven. Norddalselva påvirkes av både kloakk og jordbruk. Da vann er overført til Åmela kraftverk, er vannføringen i elva redusert sammenlignet med før overføring, og fortynningskapasiteten blir dermed redusert. Næringstilskuddet fra jordbruk og kloakk antas å være tilsvarende før vannoverføring. Næringskonsentrasjonen i elva er høyere enn før vannoverføringen, dermed må det forventes økt begroing. »*
«*5.2 Tiltak mot begroing Norddalselva mottar næring fra både landbruk og kloakk. Ved å fjerne kloakkutløpet i elva vil noe av næringstilgangen fjernes, som kan føre til endringer i begroingen i elva. Begroingen i Norddalselva er opparbeidet over flere tiår, og et slikt tiltak antas å gi langvarig virkning»*

Begroing og forurensing

Når det gjelder næring fra landbruk og kloakk var det advart av fiskerisakskyndige Svein Aage Mehli til rettskjønnet 1976 i dokument datert Trondheim 30.08.75 mot at mindre med mindre vann kan det bli begroing i elva.

På side 2 i rapporten; «Surhetsgraden og ph er nesten ved nøytralpunktet. Innholdet av K+ COD ble tatt med på grunn av eventuelt å kontrollere innholdet av organisk stoff dvs. Påvirkning av kloakk og siloutslipp. Både COD og K+ viser små verdier, til tross for at 2. gangs siloslått foregikk for fullt på det tidspunktet vannprøven ble samlet inn.» Svein Aage Mehli skriv side 9; a) Redusert vannføring i vassdraget fører til fisken bruker lenger tid på å lokalisere, og å gå opp i vassdraget. Innvandringen og derved fiskeoppgangen tar derfor lengre tid og fisken blir utsatt for større sjøbeskatning. Faren for økt dødelighet på grunn av periodevis tørrlegging er også tilstede.»

Tussa viser til Sweco sin rapport; begroingen som en mindre betydningsfull faktor.» I samme setninga står det under punkt 6 i Sweco sin rapport ;« Det var flere områder som var sterkt begrodd i vassdraget. Da gyte- og oppvekstarealer fremgår som hovedgrunnen til lave tettheter av anadrom fisk, ansees begroingen som en mindre betydningsfull faktor.»

Vi kan ikke se at Sweco har tatt vannprøver, men vi har en rekke dokument fra NINA og fylke som vi nå har klart å oppspore fra tidlig 80 tallet til starten på 90 tallet. Prøvene viser at det vart funnet blågrønnealger i Nordalselva/Vikelva. Men slik vi les Sweco er det lite vits med å fjerne begroingen om smolten ikke har område å vokse opp i. Jørgen Skei i Sweco har likevel sagt at økt vassmengder er positivt for fisken. Høyere vannføring vil gjøre at begroingen blir mindre, skjul områdene blir flere. Oppvekstvilkårene til fisken blir bedra.

Påstandene frå Tussa om at minstevassføring ikke er noen vits i er derfor ikke faglig begrunnet.

Naturmangfoldsloven

Laks er ein trua art som kjem under naturmangfoldlova, og slik vi tolker lova har ingen rett til å sjå bort frå tiltak som kan berge vill-laksen. Viser derfor til naturmangfoldloven

§ 5.(forvaltningsmål for arter)

§ 7.(prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§ 8 til 12)

§ 9.(føre-var-prinsippet)

§ 16 Det skal også legges vekt på artens betydning for næring eller rekreasjon, høstingstradisjon i vedkommende område og på skade som arten gjør.

Vill-laksen er ei trua art som kjem under naturmangfoldlova, og myndighetene er derfor pliktige for å gjere tiltak som kan berge vill-laksen.

Samfunnsmessige forhold:

Når det gjeld samfunnsmessige kostnader som Tussa viser til har bygda og elveeier laget også tapt store verdier. Ikke så lett å sette verdier på dette såklart som på vannkraft.

Konklusjon:

Det var dette de sakskyndigrapportene advarte om fra 1970 og 1975 til skjønnnet i 1976. Elva var grunn og det kunne bli fare for tørrlegging, da område for gyte- og oppvekstvilkår ville bli så dårlig at fisken og smolten ikke klarer seg. Derfor ville sakkyndige at det ble pålagt å legge kloakken i rør. Noe som også Sweco i sin rapport har sett på som en løsning. De ville også at det skulle bekostes terskler inkludert nødvendig forebygging av Nordalselva. Tussa ble også pålagt å sette ut årlig yngel, noe som ikke har skjedd i det hele tatt.

Tussa hadde bestilt NINA 1983 rapporten som Sweco har vist til. Fylket hadde en gjennomgang i 1993 der det står at Tussa har fått pålegg om terskelbygging. En kan derfor konkludere med at både myndighetene og Tussa som skulle passe på de tiltaka slik at fisken ikke ble borte, har svikta totalt.

Vi er derfor klare på at når en sammenligner elvene rundt oss på samme størrelse og fiskemengder på 70 tallet til 2021, er det en dramatisk forskjell. Konklusjonen er derfor tydeleg på at ein ikkje kan skulde på lakselusa og garnfiske etc. som bortgang av laksen i Nordalselva/ Vikelva.

Vi mener derfor at påstandene til Tussa ikke er gode nok for at ikke skal opnast revisjon i Nordalselva/ Vikelva og tiltak pålagt ved videre konsesjon.

På denne bakgrunn bør NVE og Miljødirektoratet ta revisjon og pålegg om minstevassføring, mer omfattende tiltak av elva (tiltak i elva har NVE lovt at det skal komme på høring) og årlig utsetting av yngel en periode i Nordalselva/Vikelva.

Nordalselva/Vikelva bør selvsagt være stengt i minst 5 år fra ferdigstilling av tiltakene og bør kontrolleres av fagpersoner underveis.

Både bygda, elveeierlaget og Vanylven kommune har bedt om minstevassføring og opparbeiding av elva.

Når det gjeld samfunnsmessige kostnader som Tussa viser til har bygda og elveeier laget også tapt store verdier. Ikke så lett å sette verdier på dette såklart som på vannkraft.